

**MEĐUNARODNA
ORGANIZACIJA RADA**

MOR

**Svetski dan bezbednosti
i zdravlja na radu**

28. april 2010.

**Novonastajući rizici i
novi obrasci prevencije
u svetu rada koji se menja**

International
Labour
Office

Novi kontekst

Značajan tehnološki napredak na radnim mestima i ubrzana globalizacija imali su istovremeno i pozitivne i negativne efekte na bezbednost i zdravlje na radu (BZNR).

Neke tradicionalne opasnosti i rizici su smanjeni ili potpuno uklonjeni, npr. kroz automatizaciju postrojenja.

Mnogi radnici su izloženi “novim” rizicima koji nastaju usled primene novih tehnologija i promene obrazaca (načina) rada.

Novonastajući rizici na radnim mestima

Novi i nastajući profesionalni rizici mogu biti izazvani tehnološkim inovacijama ili društvenim i organizacionim promenama, kao što su:

- Nove tehnologije i proizvodni procesi, npr. nanotehnologija, biotehnologija;
- Novi uslovi rada, npr. veće radno opterećenje, intenziviranje rada zbog smanjenja broja radnih mesta, loši uslovi rada vezani za migraciju radi posla, poslove u neformalnoj privredi;
- Novonastajući oblici zapošljavanja, npr. samozapošljavanje, angažovanje spoljnih saradnika, privremeni ugovori o radu.

Prepoznavanje ovih rizika može se proširiti putem njihovog boljeg naučnog razumevanja, npr. kada je reč o uticajima ergonomskih rizika na mišićno koštane poremećaje.

Na pomenute rizike se može uticati promenom shvatanja važnosti određenih faktora rizika, npr. uticaja psihosocijalnih faktora na stres u vezi sa radom.

Novonastajući rizici na radnim mestima

Nove tehnologije i procesi rada

Npr: do 2020. godine približno 20% ukupno proizvedene robe u svetu će biti bazirano na upotrebi nanotehnologije.

Kako je ovo tehnologija u nastajanju, rizici koji postoje u pogledu ove vrste proizvodnje i upotrebe nanomaterijala umnogome su nepoznati.

Promena modela (načina) zapošljavanja

Uspostavljanje nove organizacije rada, smanjivanje broja zaposlenih, podugovaranje i angažovanje spoljnih saradnika, nesigurnost zaposlenja i povećanje pritiska da bi se zadovoljili zahtevi savremenog radnog veka imali su uticaj na uslove rada što otežava da se uspostavi ravnoteže između profesionalnog i privatnog života.

Nove tehnologije i proizvodni procesi

Nanotehnologija i industrijski proizvedeni nanomaterijali

Usled široke i veoma raznovrsne upotrebe nanomaterijala u industriji, teško je proceniti broj radnika koji su im izloženi. Dokle god se bude malo znalo o uticaju tih novih materijala na zdravlje i životnu sredinu, verovatno je da će radnici među prvima biti izloženi visokom stepenu njihovog dejstva.

Biološki rizici i biotehnologije

Biološki rizici koji nastaju usled primene novih tehnologija mogu da utiču na radnike u mnogim sektorima, od zdravstva, hitnih i spasilačkih službi do zaposlenih u poljoprivredi, upravljanju otpadom i biotehnološkoj industriji.

Hemijski rizici

U poslednjih 20 godina došlo je do ogromnog porasta broja hemikalija koje se koriste u industrijskoj sredini, od kojih mnoge nisu adekvatno testirane. Nepraktičnost sistematičnog testiranja svih novih materijala znači da mnoge opasnosti mogu da prođu neopaženo dok ne dođe do očiglednog ugrožavanja ljudskog zdravlja ili životne sredine.

Promena modela (načina) zapošljavanja

Neformalna privreda

Uključuje više od 80% celokupnog radno sposobnog stanovništva.

Najveći broj radnika u sivoj ekonomiji nije registrovan, a njihov radni odnos nije regulisan niti zaštićen radnim zakonodavstvom..

Radnici migranti

Povećan broj zbog političkih i ekonomskih razloga.

Skloni da rade na visokorizičnim poslovima i u sivoj ekonomiji.

Promena modela (načina) zapošljavanja

Stariji radnici

Starenje stanovništva podrazumeva porast broja starijih radnika. Oni su osetljiviji na neke rizike, poput rizika od infektivnih bolesti i mišično-koštanih poremećaja.

Mlađi radnici

Mlađi radnici su često angažovani na opasnim i nesigurnim poslovima.

Razmatranja u odnosu na pol

Dobro su poznate razlike vezane za pol kada su u pitanju zahtevi fizički teških poslova, ergonomski dizajn radnih mesta i dužina radnog vremena.

Naješće povrede na radu i oboljenja u vezi sa radom

Globalni podaci o povredama na radu i oboljenjima u vezi s radom i dalje nastavljaju da izazivaju zabrinutost uz procenu o više od 2,3 miliona smrtnih slučajeva godišnje.

U razvijenim zemljama se u poslednjih nekoliko godina smanjio broj povreda i nesreća na radu sa smrtnim ishodom, ali napetost (stres) na poslu i neki drugi dugoročni zdravstveni poremećaji, kao što su profesionalni kancer, bolesti mišićno-koštanog sistema i kardiovaskularna oboljenja, povećavaju zabrinutost za zdravlje radnika.

Veliki broj nesreća na poslu i oboljenja u vezi s radom i dalje nisu prijavljeni zbog slabosti sistema izveštavanja u mnogim zemljama u razvoju. Zemlje u kojima su sistemi izveštavanja efikasni pokazuju da je širenje industrijskih aktivnosti dovelo do veće učestalosti nesreća na poslu dok nisu postojale odgovarajuće mere bezbednosti i zdravlja na radu.

Postoji potreba da se unaprede nacionalni sistemi vođenja evidencije i izveštavanja kako bi oni bili u skladu sa Protokolom za Konvenciju o bezbednosti i zdravlju na radu (br. 155, 1981). Akcija je takođe neophodna kako bi se poboljšali nacionalni sistemi za zdravstveni nadzor radno aktivnog stanovništva, kao i preventivne i dijagnostičke mere za profesionalne bolesti.

Novi obrasci prevencije

Novi pristupi razmeni znanja

Potreban je sveobuhvatan pristup vlada, organizacija radnika i organizacija poslodavaca, kao i stručnjaka-praktičara, akademika i istraživača, kako bi se suočili sa izazovima novonastajućih rizika i kako bi se razvili novi obrasci prevencije.

Novi obrasci prevencije

Procena rizika i upravljanje rizikom

Upravljanje BZNR obuhvata identifikaciju oopasnosti, procenu rizika, sprovođenje preventivnih mera, monitoring (nadzor) i preispitivanje (reviziju).

Nacionalne politike BZNR trebalo bi da promovišu strategije upravljanja rizikom primenjujući istraživačke metode kako bi se ocenio i razumeo uticaj promena. Tradicionalne instrumente prevencije i kontrole potrebno je dopuniti alatima koji su osmišljeni tako da predvide, prepoznaju ocene i kontrolišu novonastajuće rizike koji su rezultat inovativnih tehnologija i promena u svetu rada.

Uputstvo MOR o sistemima upravljanja u okviru BZNR (ILO-OSH 2001) pruža sveobuhvatne smernice

Novi obrasci prevencije

Unapređivanje zdravlja na radnim mestima

Sve je prisutniji trend uključivanja opšteg unapređivanja zdravlja u programe BZNR.

Programi unapređivanja zdravlja često su osmišljeni tako da podstaknu i pomognu u izgradnji zdravog ponašanja.

Mnoge uspešne aktivnosti unapređivanja zdravlja na radnim mestima takođe imaju pozitivan uticaj na produktivnost.

Unapređivanje nacionalne preventivne bezbednosti i zdravstvene kulture

Nacionalna preventivna bezbednost i zdravstvena kultura je ona u kojoj:

- se pravo na bezbedno i zdravo radno okruženje poštuje na svim nivoima,
- gde vlade, poslodavci i radnici aktivno učestvuju u obezbeđivanju bezbednog i zdravog radnog okruženja kroz sistem definisanih prava, odgovornosti obaveza i
- gde se najveći prioritet daje principu prevencije.

(Globalna strategija o bezbednosti i zdravlju na radu, MOR, 2003.)

Unapređivanje nacionalne preventivne bezbednosti i zdravstvene kulture

Ubrzan razvoj preventivne kulture imao bi značajan uticaj na jačanje nacionalnih kapaciteta bezbednosti i zdravlja na radu.

Usklađena (koherentna) politika koja se sprovodi putem usaglašenih programa i aktivnosti može da pretvori opredeljenje rukovodstva i radnika u praktično delovanje.

Godine 2008. usvojena je Seulska deklaracija o bezbednosti i zdravlju na radu. Ona naglašava princip prema kojem bi pravo na bezbedno i zdravo radno okruženje trebalo da se priznaje kao osnovno ljudsko pravo.

MOR i svet rada koji se menja

Države članice MOR koriste međunarodne standarde rada u oblasti BZNR kao primere (reference) za razvijanje i jačanje svojih nacionalnih sistema, propisa i prakse u oblasti BZRN.

Većina zemalja članica MOR obavezala se da sprovedi Državni program za dostojanstven rad, a neke od njih da u svoje nacionalne programe bezbednosti i zdravlja na radu ugrade načela iz Konvencije br. 187 – o promotivnom okviru bezbednosti i zdravlja na radu.

MOR program za bezbedan rad (ILO SafeWork Programme) promoviše integrisani pristup bezbednosti i zdravlju na radu uzimajući u obzir fizičko, mentalno i socijalno blagostanje muškaraca i žena na radnim mestima.

